

Necrològiques. In memoriam

ORIOI CASASSAS I SIMÓ, (1923 - 2012)

Joaquim Ramis i Coris

Oriol Cassasas i Simó ha estat un home sempre fidel a uns ideals molt concrets. Ha estimat el País, la seva llengua, la seva cultura i la seva gent. Qualsevol d'aquests aspectes no l'hi han estat aliens al llarg de la vida i per aquests objectius hi ha treballat directa o indirectament i que d'una manera o altre beneficiessin alguns dels seus objectius.

Però la dedicació a qualsevol d'aquestes tasques en aquests camps no el feu oblidar l'exercici professional de medicina pediàtrica. Exercí la medicina des de que acabà la llicenciatura a la Facultat de Medicina de Barcelona, l'any 1949, primer uns anys a l'Hospital del Mar cobrint el cos de guàrdia i treballant al pavelló de medicina infantil amb el professor Josep M. Sala Ginabreda, coincidint uns anys amb l'assistència pediàtrica de la Seguretat Social i en la consulta privada fins a la seva jubilació.

Col·laborà en la redacció dels **Tratado de Enfermedades Infecciosas en pediatría**, editat l'any 1955, sota la direcció del director del pavelló de pediatria, Josep M. Sala Ginabreda i molt interessat per qüestions socials de la medicina col·laborà - i en fou redactor principal - en diferents treballs i estudis de la Societat Catalana de Pediatria entre d'altres: **Hospitalització Pediàtrica** (1967), **La pediatria en els suburbis a Barcelona** (1968), **La pediatria a les comarques** (1975), la majoria publicats en la revista de la Societat Catalana de Pediatra o **Epidemiologia social** (1976), que també fou presentada a Bolònia - el 1979 - en el curs de la presentació de la Ponència **La responsabilitat social de la Medicina**, en el Congrés Internacional de l'AMIEV (Associació Mèdica Internacional per l'Estudi de les Condicions de Vida i de la Salut).

Cal esmentar, la seva col·laboració al **Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana**, celebrat el 1976 a Perpinyà, que fou la represa d'aquests congressos després del silenci imposat per la dictadura franquista des de 1939. Es presentà una ponència que enllaçava la salut amb les qüestions socials que requeria l'assistència mèdica d'aquells anys. En la ponència, que portava per títol **Funció social de la Medicina**, hi fou un dels col·laboradors amb més dedicació.

I dintre d'aquest capítol socio-cultural tingué un gran interès en la normalització dels mots científics. No es pot oblidar la seva preocupació per la terminologia científica: el 1973 assistí a la Universitat d'Estiu a Prada del Conflent i fou el moderador d'una taula que amb el nom **El català llengua d'expressió científica**, que uns mesos més endavant propicia la creació de la **Comissió coordinadora lexicogràfica de ciències**. Durant més de nou anys, aquesta comissió - òbviament coordinada i impulsada per Oriol Casassas - treballà per la recuperació i normalització dintre l'àmbit lingüístic científic i tècnic i foren publicats uns **Vocabularis Bàsics** i uns **Fulls Lexicogràfics** agrupats per diferents temes científics.

Coneixedor i interessat pels nostres antecedents històrics i conscient que un País s'ha anat fent en el curs dels anys i dels segles, estudià i s'interessà per la història i l'evolució del llenguatge científic, tant de segles enrederits com, també, per la història més recent. Així en una conferència inaugural de la Societat Catalana de Pediatria, l'any 1979 desenvolupà la figura del beat Ramon Llull que tanta transcendència tingué en plena edat mitjana tant per la seva personalitat com per ser un dels primers escriptors que empraren el català en els seus escrits, glosant i comentant - entre d'altres qüestions, el llibre **Doctrina pueril**: segurament un dels primers llibres en català que parla de l'educació dels infants.

I també seguint aquest camp en relació al llenguatge científic ens explicà en diferents ocasions l'evolució dels mots científics al llarg de la nostra història, com per exemple quan ens parlà d'Arnau de Vilanova i el seu **Regiment de sanitat** dedicat al rei Jaume 11 - el 1308 - i que Berenguer Sarriera, per encàrrec de la reina Blanca d'Anjou, traslladà del llatí al romanç.

O, també, del **Regiment de Preservació de Pestilència** de Jacme d'Agramont que escriví el 1348 dirigit als Paers de Lleida, en motiu de la pesta "negra" que patia la ciutat, o bé el que escriví el catedràtic de València Lluís Alcanyís, el 1490, tots ells d'un gran valor terminològic.

Explicava Oriol Casassas que aquesta riquesa terminològica científica trobada en uns segles tan allunyats, desaparegué paulatinament i fou substituït - tant a Catalunya com a la resta d'Europa - pel llatí. i no fou fins uns tres-cents anys més endavant que aparegué

un llibret escrit per Baldiri Reixac amb instruccions per l'ensenyança de minyons, i Anton de Borja, cirurgià de Rubí en 1715, publicà un tractat de terapèutica basat en vegetals i les seves flors.

I sense voler fer una descripció minuciosa de les successives preocupacions per la recuperació del nostre llenguatge científic, Oriol Casassas en aquest mateix parlament, remarca uns passatges especialment significatius.

Explica que no fou fins el 1898 que surt la primera revista en català:

Gynecologia Catalana gràcies al metge Jaume Queraltó i és com el tret de sortida per iniciar la recuperació del llenguatge científic mèdic: el mateix 1898, Josep M. Roca i Heras presentà a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques La medicina catalana en temps del rei Martí, la primera comunicació en català; el 1901 Josep Tarruella, secretari de l'Acadèmia redactà la primera acta en català i el tresorer Hermenegild Puig i Sais els rebuts dels socis de l'Acadèmia.

Des d'aleshores - Oriol Casassas - ens explicava que els fets s'encadenen d'una manera progressiva: el 1904: el mallorquí Mossèn Antoni M. Alcover, visita l'Acadèmia per tal de trobar col·laboradors per al seu Diccionari; el 1906 té lloc el Congrés Internacional de la Llengua Catalana, en el que Antoni Bartomeus, en representació de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques presenta una comunicació titulada "**Necessitat de reconstruir el llenguatge mèdich-biològich català**". El 1907 l'Acadèmia publica els Annals de Medicina en català i l'any 1913 té lloc el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Renaixia l'interès per introduir al català científic en el lèxic habitual dels metges i, també de la societat. S'acumulen, però, els problemes per a unificar i normalitzar els mots científics en moments que la llengua catalana - i encara més els mots científics - no havien tingut ocasió de normalitzar-se.

Aquí és quan apareix la figura de Pompeu Fabra que es transformà en el veritable redreçador de la llengua catalana proposant unes Normes Ortogràfiques - l'any 1912 - que permeten normalitzar la nostra llengua. Uns anys més endavant s'acorda la redacció d'un **Diccionari de Medicina**, que publicat en fascicles i coordinat per Manuel Corachan, seguint aquestes normes ortogràfiques, publica el Diccionari de Medicina que no estarà enllestit fins el 1936, pocs dies abans de començar el desori de la guerra civil.

Aquest Diccionari de Medicina - el Corachan, com s'anomenà - havia estat dipositat en espera de ser repartit entre els metges que ho havien demanat, però

la circumstància bèl·lica ho impedí i foren dipositats en el soterrani de la Casa del Metge a la Via Laietana de Barcelona, controlats per personal del Col·legi. Finida la guerra civil i en plena repressió de tot el que era escrit en català corria el risc que fossin destruïts en aquells moments d'intensa repressió. Oriol Casassas s'assabentà d'aquest dipòsit i gràcies a un administratiu del Col·legi - Sr. Ferran Casas - que coneixia el lloc que estaven guardats, alguns obtinguérem un exemplar que paulatinament - i amb molta discreció - foren distribuïts a d'altres companys, sota la promesa d'una discreció absoluta.

Fou en aquells anys - principis de la dècada dels seixanta - que Oriol Casassas s'adonà que aquell esforç que havien fet Manuel Corachan i els seus col·laboradors, havia quedat antiquat: les novetats científiques i tècniques que al llarg d'aquells trenta-cinc anys havien aparegut, obligaven a fer-ne una actualització.

Era difícil en aquells anys refer i actualitzar aquell Diccionari de Medicina. No hi havien els diners per fer-ho ni tampoc la infraestructura necessària per portar-ho a terme. Amb el recolzament de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, Oriol Casassas i un grup de companys treballaren en la preparació d'un Vocabulari Mèdic, que se'n feren tres edicions (1974, 1979 i 1984), en espera de poder actualitzar i completar l'antic Corachan, o redactar-ne un de nou ..

El Vocabulari Mèdic féu un servei per resoldre problemes de neologismes i atendre definicions de nous conceptes però no podia tenir l'extensió ni la profunditat d'un diccionari. Coincidint amb la tercera edició del Vocabulari Mèdic es decidí iniciar l'aventura d'un nou diccionari. Oriol Casassas coordinà i dirigí un grup de més de seixanta metges, biòlegs, farmacèutics, químics, informàtics i filòlegs, que durant nou anys hi tingueren una dedicació preferent. L'any 1990 fou presentat al saló de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Referent a la llengua, Oriol Casassas havia escrit "Un patrimoni és integrat per un conjunt de béns, de valors, de natura diversa: ho són les obres d'art, ho són els boscos, els rius, tot el paisatge i els sers que hi viuen, ho són les tradicions i la història i ho és -forjada a través de generacions - la llengua. Abandonar el patrimoni, ni és ètic, ni estètic ..." i segueix:

"... la llengua - aquesta íntima part del nostre essencial patrimoni - , per la circumstància o per l'allau de nova terminologia ha tingut problemes i, segurament, tindrà encara problemes, la qual cosa no és cap llicència per a

menystenir-la. La salvaguarda del patrimoni és un dels elements deures del conjunt de ciutadans. "

Deixeu-me llegir, també, un fragment del Prefaci que Oriol Casassas escriví a la primera edició del **Diccionari Enciclopèdic de Medicina**, referint-se als entrebancs i diferents problemes que han anat presentant-se al llarg dels anys per a la normalització de la nostra cata là.

" ... Constretes les llibertats i proscriu la llengua, s'ensenyorí de la terra el silenci; arribà a estendre's la impressió que tot havia estat debades. Pel que fa a la llengua en el conreu de la ciència, la forçada abstenció coincidí amb una activitat científica al món accelerada com mai, la qual cosa encara incrementarà els nostres problemes terminològics"

I més endavant continua: " ... El Diccionari Corachan ja és història i el Vocabulari de l'Acadèmia ho comença a ésser. El progrés i l'evolució dels coneixements científics experimentats les darreres dècades feien absolutament indispensable una obra actual i completa i per això, amb clar sentit de responsabilitat, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques es féu càrrec de procurar-ne la redacció i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Col·legi de Metges de Barcelona i la Fundació Enciclopèdia Catalana oferiren l'ajuda convenient. ... "

Uns anys abans i mentre s'estava preparant el Diccionari, Oriol Casassas col·labora amb un petit grup de metges que impulsen la Col·lecció de Monografies Mèdiques com a continuació d'una antiga col·lecció que havia dirigit el metge tarragoní i alcalde de Barcelona, Jaume Aiguadé i Miró fins 1938, que va ser suspesa uns mesos abans de finir la guerra civil. La primera intenció fou continuar la col·lecció –sense fer-ne esment, però a partir de 1977 - se'n responsabilitzà. L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de la que s'editaren trenta volums des de 1970 fins el 1988.

I en aquest mateix camp de la llengua i - a iniciativa del aleshores conseller de salut Xavier Trias - s'inicià una nova col·lecció de petites monografies per normalitzar el llenguatge científic-mèdic en diferents especialitats mèdiques. Òbviament el Conseller ho posà a les mans del mateix grup que tenia cura de les Monografies de l'Acadèmia, que acceptà el repte i s'inicià la Col·lecció Berenguer Sarriera, editada pel Departament de Salut que des de maig 1991 fins desembre 2002 es publicaren 13 volums que foren repartit a través de l'Acadèmia als professionals de l'especialitat corresponent.

Escriptor i historiador de diferents llibres: "La medicina catalana del segle XX", "Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya", en col·laboració; "Josep Alsina i Bofill, l'exemple"; "Una falla i setze històries",

al marge d'altres estudis editats per la Societat Catalana de Pediatria, com "Hospitalització pediàtrica", "La pediatria en els suburbis a Barcelona", "La pediatria a les comarques", "Epidemiologia social", i petites biografies d'antics membres de l'Institut d'Estudis Catalans entre d'altres estudis històrics i socials al voltant de la salut, de diferents personatges exemplars, del país, de la medicina i de la llengua, com - també - els diferents volums de la citada Col·lecció Berenguer Sarriera.

Un darrer punt que Oriol Casassas hi tingué una especial dedicació fou la poesia, fins i tot l'hi fou atorgat el Premi Joan Salvat Papaseit l'any 1972 que l'any següent es publicà amb el nom de "Primer - i últim llibre d'exercicis", seguit de "Prima Nox". No és el moment de recitar-vos poemes, però si que voldria llegir-vos la darrera estrofa del poema anomenat "COM U", que mostra la seva inquietud i la disposició franca de lluitar per la llengua:

" Diuen que un Verntallat

vol la gleva alçar en armes: doncs

que compti amb mi que fa temps

tinc frisança."

L'Oriol va ser un bon pediatre, un notable erudit, un intel·lectual compromès, president de diferents organitzacions: president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; de la Societat Catalana de Pediatria, de la Societat Catalana de Biologia de la Secció de Ciències i membre des de 1985 de l'Institut d'Estudis Catalans, president de congressos: del 1er. Congrés de Pediatres de Llengua Catalana, del Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i vicepresident i vocal de nombrosos congressos i reunions; excursionista enamorat del País, receptor de condecoracions: Premi Jordi Gol de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1992); Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1993); premi Jaume I d'actuació cívica (2001), i premi a l'Excel·lència Professional del Col·legi de Metges de Barcelona (2006), entre d'altres.

Era conscient que durant anys havia treballat i lluitat per la cultura i la llengua del país però també era conscient que no havia pogut assolir el que desitjava. En el parlament que el seu amic Jordi Vila Abadal féu el dia de l'enterrament acabà dient "... assolir aquest seu desig ara, depèn solament de nosaltres".

Oriol Casassas tenia ben present aquella frase del poeta Virgili:

"Empelta les pereres, Dafnis, els teus descendents ja recolliran la fruita"